

[Udenrigsministeren.]

let med præferencetoldsatser i stedet for med de generelle toldsatser, der jo nu er meget stærkt forøget. At det giver os betydelige fordele, vil fremgå af nogle ganske få tal. Jeg kan nævne, at præferencesatsen for skinkekonserves er 60 pct. af den generelle toldsats, for ost ligeledes 60 pct. af den generelle toldsats; det samme gælder for evaporeret fløde. For klipfisk er man helt nede på halvdelen af den generelle toldsats. Det vil altså sige, at det er overordentlig sandsynligt, at vi ved at gennemføre denne traktat og derved opnå, at vor eksport bliver behandlet med præferencetoldsatser, vil få en større eksport, end det ellers ville have været muligt for os at opnå af de her nævnte og andre varer.

Så kan man spørge, om præferencetoldsatserne også er lavere end de toldsatser, der var gældende, før de nu stedfundne forhøjelser indtraf. Det har jeg ikke noget talmateriale til rådighed om, men der er grund til at formode, at vi for en række af vore eksportvarer vil få lavere toldsatser, end vi hidtil har haft. Vi ser da også, at vor eksport til Salvador for tiden er i vækst, at den efter, at den nye aftale trådte i kraft i september 1958, er steget, således at eksporten er større, end den var i de tilsvarende måneder året før. Det tyder altså på, at der er eksportmuligheder, som vi naturligvis skal være glade for, selv om tallene endnu ikke er så overordentlig store. På det punkt er jeg helt enig med den ærede konservative ordfører. Mellem- og Sydamerika rummer så store potentielle handelsmuligheder, at det netop, som det ærede medlem hr. Bøgholm sagde det, er et naturligt formål for vor handelspolitik at søge at skaffe os så vid adgang til disse markeder, som det overhovedet er gørligt. De kan i fremtiden få meget stor betydning.

Endelig spurgte det ærede medlem hr. Chr. Christiansen mig, om Salvador hørte til de lande, der stillede bekvemlighedsflag til rådighed for fremmede landes skibe. Så vidt vi ved, hører Salvador ikke til de lande. Det er jo først og fremmest Panama, Liberia og Honduras, der fører denne trafik, hvorimod der os bekendt ikke foreligger noget tilsvarende for Salvadors vedkommende.

Hermed sluttede forhandlingen.

Sagens overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning angående Danmarks ratifikation af en af den internationale arbejdskonference i Genève i året 1951 vedtaget konvention om lige løn til mandlige og kvindelige arbejdere for arbejde af samme værdi [af Ragnhild Andersen m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning findes i tillæg A. sp. 1879, fremsættelsen i tidenden sp. 2697).

Sagen sattes til forhandling.

Arbejdsministeren (Bundvad): Forslaget til folketingsbeslutning går ud på, at Danmark skal ratificere den konvention om lige løn til mænd og kvinder for arbejde af samme værdi, som blev vedtaget af den internationale arbejdskonference i Genève i 1951. Ved fremsættelsen af forslaget udtalte det ærede medlem fru Ragnhild Andersen, at kvindernes krav om lige løn for lige arbejde fandt international tilslutning allerede i 1919, idet Den internationale Arbejdsorganisation fastslog dette i sine statutter. Jeg må gøre det ærede medlem opmærksom på, at det er først i de reviderede statutter for Arbejdsorganisationen, som blev vedtaget i 1946, at medlemsstaterne udtalte deres anerkendelse af princippet om lige løn for lige arbejde. Denne programudtalelse, som ikke er bindende for medlemsstaterne, blev i 1951 fulgt af den konvention, som nu er til behandling.

Problemet om lige løn for lige arbejde er her i landet løst for statens og kommunernes tjenestemænd og funktionærer. For det private arbejdsmarked, hvor lønnen fastsættes ved overenskomst mellem arbejdsmarkedets parter, er ligelønsprincippet derimod ikke gennemført. Efter en undersøgelse, der blev foretaget for nogle år siden, er det kun i meget begrænset om-

[Arbejdsministeren.]

fang, at mænd og kvinder udfører akkordlønnet arbejde af samme art, og i de tilfælde, hvor mænd og kvinder udfører samme akkordarbejde, viste det sig, at en væsentlig del af kvinderne fik samme akkordsatser som mændene. Der foreligger ingen undersøgelser af, hvor udbredt det er, at mænd og kvinder udfører ligelønnet arbejde af samme art. De overenskomstmæssige dyrtidstillæg til lønnen er i almindelighed lavere for kvinder end for mænd, men der er dog sket nogen udvikling her i de senere år.

Jeg finder kravet om lige løn til mænd og kvinder for arbejde af samme værdi berettiget, og jeg så gerne, at der var mulighed for at ratificere ligelønskonventionen. Som jeg har fremhævet, skulle lønfastsættelsen for de offentligt ansatte funktionærer og tjenestemænd ikke frembyde nogen vanskelighed i så henseende, men vanskelighederne melder sig, når man betragter forholdene på det private arbejdsmarked. Det ville være i overensstemmelse med den ordening, der gælder for lønfastsættelse her i landet, at arbejdsmarkedets parter selv forhandlede sig til rette om ligelønsprincipets gennemførelse, og der kan da også konstateres en udvikling i den retning. Dette udelukker naturligvis ikke, at der gøres en indsats fra regeringens side på linje med principperne i konventionen.

På foranledning af De samvirkende Fagforbund har det tidligere i det under socialministeriet og arbejdsministeriet nedsatte faste udvalg vedrørende Den internationale Arbejdsorganisation været overvejet, hvorvidt konventionen kunne ratificeres. Udvalget, som i første række består af repræsentanter for arbejdsmarkedets hovedorganisationer, og som har socialministeriets departementschef som formand, fandt dels under hensyn til forholdene herhjemme og dels under hensyn til den stilling til problemet, man havde i Sverige og Norge, ikke grundlag for på det tidspunkt at foreslå en ratifikation. Der er imidlertid sket en ændring, siden sagen blev prøvet sidst. Herhjemme er sket en videre udvikling med hensyn til ligelønsprincipets gennemførelse for statens og kommunens tjenestemænd. Loven af 1958 om statens tjenestemænd har gjort tjenestemandslønningerne

uafhængige af forsørgerforholdet. Tilsvarende regler er gennemført for H. og K. med hensyn til ansættelser i staten, og der er også en tilsvarende udvikling i gang i kommunerne. I Norge har man fremsat forslag om ratifikation og foreslået nedsat et statsligt ligelønnsråd, der skal søge ligelønstanken fremmet.

På denne baggrund vil regeringen tage spørgsmålet om ratifikation op til fornyet overvejelse. Jeg håber her i tinget til efteråret at kunne komme til folketinget med forslag om ratifikation. På denne baggrund tillader jeg mig at henstille til forslagsstillerne at tage det stillede forslag tilbage; på nuværende tidspunkt kan jeg ikke anbefale det.

Ordføreren for forslagsstillerne (Ragnhild Andersen): Jeg vil benytte lejligheden til at sige den højtærede minister tak for hans redegørelse og tak for hans velvillige indstilling over for forslaget, over for kravet som et berettiget krav og over for tanken om at ratificere denne ligelønskonvention. Jeg ser heri et godt fremskridt fra regeringens og ministerens side, som jeg anerkender.

Ministeren sagde, at vanskeligheden lå i, at man her i landet hidtil har ordnet arbejdsforholdene ved forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter, og det er også rigtigt, at dér ordnes de overenskomstmæssige spørgsmål om løn- og arbejdsforhold. Det er imidlertid lige så rigtigt, som det også blev sagt af ministeren, at på visse områder finder man frem til en lovgivning til støtte for visse krav, som ikke kan gennemføres uden en lovgivning. Jeg kan her nævne arbejderbeskyttelsesloven og ferieloven, og jeg kan tilføje, at disse love er blevet gennemført med støtte af de internationale konventioner fra Genève, som har været en hjælp i arbejdet for at få gennemført de krav, som arbejdere og lønmodtagere ellers ikke kunne få uden ad lovgivningens vej.

Ligelønskonventionen af 1951 er blevet ratificeret i en række andre lande. Det er rigtigt, at den ikke er ratificeret i de skandinaviske lande, men jeg takker ministeren for oplysningen om, at man påtænker at gøre det i Norge. Konventionen er ratificeret i Belgien, Østrig, Jugoslavien og

[Ragnhild Andersen.]

Frankrig og uden for Europa desuden i Cuba, Den dominikanske Republik, Mexiko og Philippinerne, og jeg kunne måske tilføje, at man sidste år, i 1958, på den 42. internationale konference vedtog endnu en konvention, som går ud på afskaffelse af forskelsbehandling. Så vidt jeg kan se af beretningen fra den 42. konference, har den danske delegation stemt for denne konvention, konvention nr. 111. I de indledende bemærkninger til denne konvention gøres opmærksom på — jeg beder formanden om tilladelse til et kort citat —:

„... at forskelsbehandling er en krænkelse af de rettigheder, der er fremsat i verdenserklæringen vedrørende menneskerettigheder...“

Man vender sig i konventionens artikel 1 imod enhver forskelsbehandling:

„udelukkelse eller fortrinsbehandling på grundlag af race, hudfarve, køn, religion, politisk synspunkt, national afstamning eller social oprindelse, som medfører en ophævelse eller forringelse af ligestillingen med hensyn til muligheder eller behandling i beskæftigelse eller erhverv.“

Nar jeg har henledt opmærksomheden på denne i 1958 vedtagne konvention, er det også, fordi det synes mig, at det ikke ville være muligt for Danmark at ratificere denne konvention, så længe ligelønskonventionen ikke er ratificeret.

Ministeren udtalte, at der ikke er så mange erhvervsområder, hvor kvinderne underbetales med mindre løn for arbejde af samme værdi som det, mændene udfører. Det kan være, at det ikke er det almindelige, men det skyldes det forhold, at den almindelige regel på det private arbejdsmarked er den, at arbejdet lægges om, deles op i mindre arbejdsoperationer og stykkes ud til kvinder og ofte til ufaglærte mænd, hvorved man kommer uden om kravet om ligeløn. Det samme arbejde bliver således præsteret på en anden måde, men disse problemer kan ikke komme ind under ligelønskonventionen, der udelukkende beskæftiger sig med kravet om ligeløn for arbejde af samme værdi. Når kommunisterne lægger så megen vægt på at få ratificeret denne konvention, er det, fordi vi ønsker, at det skulle blive til hjælp for de mange kvinder, som underbetales på virksomhederne og får

en lavere løn for at udføre det samme arbejde som mændene.

Ministeren siger nu, at det kun drejer sig om få tilfælde, og det er rigtigt, at der kan være få oplagte tilfælde i de egentlige industrierhverv, netop fordi det ofte dækkes under disse forskellige omlægninger af arbejdsmetoderne; men det, vi nylig har stået over for for bankernes vedkommende, er jo et karakteristisk eksempel på, hvordan man forskelsbehandler kvinderne. Som jeg tillod mig at sige ved fremsættelsen af forslaget: man giver kvinderne en diskriminerende behandling. I bankverdenen, hvor man har de store overskud — det er jo en kendt sag, at det har bankerne haft i de senere år — har man hidtil ikke villet give ligeløn til kvinderne længere end til det 26. år. Det er et mærkeligt fænomen, at efter den tid bliver kvinderne dårligere arbejdskraft, i hvert fald betalt som dårligere arbejdskraft! Lønforhandlingerne brød sammen på grund af, at bankerne ikke ville imødekomme ligelønskravet. Jeg ved ikke, hvordan det går med den frivillige voldgift, men jeg ved, at der her er tale om 500 kvinder, som, til trods for at de har samme arbejde som mændene, ikke opnår samme løn for dette arbejde. Jeg skal yderligere nævne, at bladet Fællesrådet, der udgives af FTF, i sit februarnummer skriver, at departementschef Hugo Engmann, der er mæglingsmand, og som fremsatte mæglingsforslaget, har udtalt, at man ikke mente at kunne tage ansvaret for at indføre en ligeløn, som ikke findes inden for andre grene af erhvervslivet, med andre ord, man begrundede afvisningen af at imødekomme kvindernes ligelønskrav med, at det har man ikke i andre erhverv, og så tør man ikke tage ansvaret for at give det inden for bankverdenen. Man skubber ansvaret fra sig over på andre, og andre gør det samme. Det er vel klart, at der gør sig et stærkt sammenhold gældende mellem de arbejdsgivere, som tjener de store penge på udbytning af den billigere arbejdskraft. Det er let for arbejdsgiverne i andre erhverv at henvise til, at når man kan give kvinderne lavere løn i bankerne, kan man også gøre det på fabrikkerne, og man gør det også.

Ministeren sagde, at det var ikke mange tilfælde, man var nået frem til ved undersøgelsen. Nu finder man jo heller ikke frem

[Ragnhild Andersen.]

til alle ved sådan en undersøgelse, det er klart, men lad mig tillade mig at nævne et par eksempler på, hvor groft det egentlig går til i industrien.

Det er almindelig kendt i jernindustrien, som jeg kender noget til, at på en stor anerkendt fabrik her i Københav, hvor man emaljerer gryder, som bruges i den daglige husholdning, og hvor mænd og kvinder arbejder side om side ved det samme arbejde, modtager mændene samme løn som kvinderne plus et tillæg af 50 pct. for det samme arbejde. Det vil sige, at her på Glud & Marstrand, Rentemestervej, hvor man fremstiller gryderne, er mændene 50 pct. mere værd end kvinderne, og det er meget betegnende, at hvis mændene skal have deres løn reguleret, må de anstrenge sig for at få kvindernes priskurant forbedret, fordi mændenes løn er gjort afhængig af kvindernes løn, det vil sige, den er 50 pct. højere.

På en anden virksomhed, hvor der laves fjernsyn, får mændene ved transportbåndet, når akkorden er gjort op, forlods 20 pct. udbetalt af arbejdets pris, resten deles så mellem samtlige arbejdere. Det er i det hele taget almindeligt ved transportbåndet, som mere og mere træder ind i billedet på virksomhederne, at når en kvinde rejser sig fra båndet og en mand indtager hendes plads, forhøjes lønnen eller omvendt sættes lønnen ned for kvinden, der indtager mandens plads, og det til trods for at det er det samme arbejde, der udføres, og til trods for at der kræves lige stor flid og energiudfoldelse, hvad enten det er en mand eller en kvinde, der udfører arbejdet.

Jeg bør vel tilføje, at min gruppe såvel som jeg personlig mener, at det ikke er mændene, der bærer skylden herfor. Det er ikke mændene på fabrikkerne og i bankerne og på kontorerne, der bærer skylden for denne meningsløse forskelsbehandling. Tværtimod rammer det ofte mændene økonomisk, at forholdene er således, og ministeren har jo allerede sagt, at fagforeningerne i vore dage, helt op til De samvirkende Fagforbunds ledelse, der jo har fremsat kravet i de senere år ved overenskomstforhandlinger, er enige i ønsket og kravet om at få ligelønnen gennemført. Men det må også siges, at den part, der

rammes hårdest af forskelsbehandlingen, naturligvis er kvinderne, som må se sig underbetalt i et land, hvor, det vil jeg gerne sige, grundloven ikke indeholder nogen udtalelse om, hvad der er kvindens rettigheder. I grundloven tales kun om borgernes rettigheder og pligter; ikke med et ord hjemler grundloven ret til at underbyde kvinder på grund af deres køn, som det jo sker i vort land.

Det er derfor, den kommunistiske gruppe har lagt vægt på at få dette forslag frem, men efter det tilsagn, den højtærede minister lige har givet om, at regeringen vil fremsætte forslag om ratifikation af ligelønskonventionen i næste folketingsår, skal jeg på forslagsstillernes vegne tage forslaget til folketingsbeslutning tilbage.

Formanden: Den ærede ordfører for forslagsstillerne har taget forslaget til folketingsbeslutning tilbage. Ønsker nogen at optage det? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, er forslaget bortfaldet.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlemmer af folketinget Fuglsang, Ragnhild Andersen, Alfred Jensen, Lynnerup Nielsen og Petra Petersen har meddelt mig, at de ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks udenrigspolitik.

Skriftlig fremsættelse af forslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Fuglsang):

Vi har fra kommunistisk side flere gange her i tinget rejst spørgsmålet om Danmarks udenrigspolitik, om så konkrete spørgsmål som stillingen til baser og depoter, til det militære samarbejde med Vesttyskland, til placering af atomvåben i vort land og i vort forsvar og ikke mindst om Danmarks holdning i spørgsmålet om sikkerheden i Europa og i den internationale debat i almindelighed.

Vi har fået mere eller mindre beroligende, mere eller, som det næsten er tradition i dansk udenrigspolitik, mindre klare svar. Dog erkender vi med tilfredshed den hidtidige afvisning af stationering af fremmede tropper såvel som af placering af atomvåben i vort land — og at regeringen, efter